

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ РЕЦЕСІЇ

©2020 ОГАНЕСЯН М. М., ДМИТРЕНКО О. В.

УДК 338.24

JEL: E52

Оганесян М. М., Дмитренко О. В. Монетарна політика держави в умовах рецесії

Пандемія коронавірусу та заходи щодо її стримування чинять серйозний негативний вплив не тільки на здоров'я людей, але й на їх добробут. Країни світу переживають зниження ВВП, зростання рівня безробіття та бідності. Багато урядів намагаються підтримати бізнес і приватних осіб за допомогою різних фіскальних і грошових заходів. Пандемія COVID-19 досягла України, коли національна економіка вже була у поганому стані. Наслідки нещодавно запровадженого карантину, включаючи уповільнене або зупинене виробництво та зниження торгівлі, можуть лише погіршити ситуацію. Влада не має достатніх економічних ресурсів для виходу з криз, що наближаються, у сфері охорони здоров'я та економіки. Шлях уперед, імовірно, включатиме, крім міжнародної допомоги, не тільки короткотермінові заходи для послаблення негайних наслідків пандемії, але й довгострокове планування побудови більш надійної економіки та «прищеплення» її проти майбутніх потрясінь. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що уряди багатьох країн світу приділяють достатньо уваги проблемі розвитку національної економіки та стимулюванню темпів зростання економіки. Звичайно, важко уявити розвиток економіки без фундаментальної бази, яка буде включена у фінансову систему країни. Основою ефективної роботи фінансової системи в економіці країни є такі елементи грошово-кредитної політики, за допомогою яких можна забезпечити стійкі темпи економічного зростання.

Ключові слова: монетарна політика, пандемія коронавірусу, криза, грошово-кредитна політика, державне регулювання.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-356-361>

Бібл.: 14.

Оганесян Мілітон Мхітарович – бакалавр, кафедра економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: milton467@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0429-7388>

Дмитренко Олександр Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: a.v.dmitrenko1956@gmail.com

UDC 338.24

JEL: E52

Oganesyan M. M., Dmytrenko O. V. Monetary Policy of the State in a Recession

The coronavirus pandemic and measures for curbing it have a serious negative impact not only on people's health, but also on their well-being. Countries are experiencing a decline in GDP, rising unemployment and poverty. Many governments are trying to support businesses and individuals through various fiscal and monetary measures. The COVID-19 pandemic reached Ukraine when the national economy was already in poor condition. The effects of the recently introduced quarantine, including slowed or halted production and declining trade, can only worsen the situation. The government does not have sufficient economic resources to get out of the near-term crises in both the healthcare and the economy. The way forward is likely to include, in addition to international aid, not only short-term measures to mitigate the immediate effects of the pandemic, but also long-term planning to build a more robust economy and its «inoculation» against future shocks. The relevance of the research topic is based upon the matter that governments of many world countries pay enough attention to the problem of development of the national economy and stimulating the growth rate of the economy. Of course, it is difficult to imagine the development of the economy without a fundamental base that will be included in the financial system of the country. The basis of effective operation of the financial system in the country's economy are such elements of monetary policy, using which it is possible to ensure a steady pace of economic growth.

Keywords: monetary policy, coronavirus pandemic, crisis, monetary policy, the State regulation.

Bibl.: 14.

Oganesyan Militon M. – Bachelor, Department of Economic Theory and Economic Methods of Management, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: milton467@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0429-7388>

Dmytrenko Oleksandr V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Economic Theory and Economic Methods of Management, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: a.v.dmitrenko1956@gmail.com

Офіційно епідемія COVID-19, яка зараз є пандемією, досягла України 3 березня 2020 р. Перша особа, ідентифікована як інфікована, відвідала Італію та Румунію ще до повернення додому. 19 березня уряд повідомив, що крім зарубіжних джерел зараження, в Україні були і внутрішні джере-

ла. На сьогоднішній день 570 тисяч осіб були ідентифіковані з інфекцією COVID-19, і більше 10 тисяч померли. Починаючи з 12 березня, уряд розпорядився запровадити тритижневий «м'який» карантин, заклавши всі навчальні заклади та встановивши обмеження на публічні збори. Уряд також призупинив

службу метро та обмежив міжрегіональні та міжнародні транспортні операції, водночас рекомендуючи компаніям перейти на дистанційну роботу.

Пандемія та пов'язані з цим запобіжні заходи, безумовно, матимуть негативний вплив на економіку України, яка вже почала сповільнюватися наприкінці 2019 р. Серед причин – глобальне падіння цін і попиту на залізну руду та сталь, які складають важливу частку ВВП України. Крім того, до кінця 2019 р. українська гривня занадто сильно зміцніла, і це зробило експорт менш прибутковим. Ще одним ударом для української економіки став обвал цін на нафту 9 березня і подальша паніка, котра вплинула на фінансові показники, що спричинило девальвацію гривні. Національний банк України намагався контролювати ситуацію, але його вплив був обмеженим.

Отже, через кілька причин ослаблена економіка України виявилася дуже вразливою до негативного тиску пандемії COVID-19, особливо в контексті нової глобальної рецесії, тому гроші – важливий елемент ринкової системи економіки, а стабільність грошової системи держави – обов'язкова умова нормального функціонування всієї національної економіки.

Порушення грошового обігу спричиняє значну інфляцію, підриває ринкові механізми, економіку в цілому. Це означає, що існує об'єктивна потреба у створенні механізму державного контролю за кількістю грошей. Бували випадки, коли держава змогла досягти належних темпів економічного зростання завдяки ефективно розробленій системі державної економічної та грошово-кредитної політики, гнучкій та продуманій політиці центральних банків, сильній і конкурентоспроможній банківській системі. Бувають і протилежні випадки економічного зростання, незважаючи на політику країни. Однак такі приклади досить рідкісні.

Одним із основних елементів формування країни з розвинутою економікою є її економічна політика, що включає також грошово-кредитну політику. Правильна монетарна політика є передумовою досягнення сталого економічного розвитку. На практиці це невід'ємна частина інфраструктури, досить важливий, але не повністю достатній фактор економічного зростання. Теорія грошово-кредитної політики переплітає питання економічної теорії загалом, макроекономіки та мікроекономіки, а також багатьох інших спеціальних розділів економічної теорії. Сьогодні, в умовах загострення глобальної ситуації у зв'язку з пандемією та введенням обмежень у фінансовій сфері, питання грошово-кредитної політики набувають особливої актуальності.

Питаннями дослідження функціонування та розвитку банківської системи займалися багато науковців, зокрема, О. І. Барановський [3], О. Д. Вовчак [4], А. С. Гальчинський [5], Г. Т. Карчева [8], С. К. Реверчук

[11]. Інструменти та методи монетарного регулювання вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: Б. П. Адамик [1], М. Ю. Махотаєва [9], Ф. С. Мишкін [10]. Основні засади грошово-кредитної політики досліджували такі вітчизняні вчені, як О. В. Дзюблюк [6], В. Я. Рудан [7]. Проте досліджувана проблематика не є достатньо дослідженою та потребує подальшої розробки, особливо враховуючи нові виклики сьогодення.

Мета статті полягає в поглибленні теоретико-методологічних знань і систематизації економічних факторів впливу на монетарну політику України в умовах пандемії.

Український інститут майбутнього розробив власну оцінку того, як епідемія може вплинути на економіку України. Згідно з його оцінкою зменшення ВВП може становити 5–10%, залежно від тривалості карантину та відповідного зменшення економічної діяльності (деякі з них можуть бути просто відкладені). До найбільш уразливих секторів належать торгівля (де зменшення може досягати 20–30%), важка промисловість (10–30%), енергетика (5–12%), вантажні послуги (15–20%) і туризм (60%). Бюджетний дефіцит може досягти 4,9% ВВП проти 1,8% у 2019 р. [13].

Український уряд добре усвідомлює загрозу для економіки, яку представляє пандемія, і планує заходи щодо зменшення негативних наслідків карантину та підтримки бізнесу. Наприклад, уряд вже відклав деякі податкові платежі, подання фінансової звітності та комунальні платежі для підприємств, а також податкові декларації для фізичних осіб. Крім того, великий бізнес, здається, готовий підтримати націю під час кризи. Але всі ці заходи з метою економічного виживання носять короткочасний характер, призначені для зменшення негайних втрат під час карантину. Для подолання економічної кризи в довгостроковій перспективі уряд повинен запровадити інший набір політик. Деякі регіональні сусіди України вже запровадили цю практику. Наприклад, уряд Естонії планує витратити 8% ВВП на підтримку своїх компаній і підприємців. Польська влада витратить 50 мільярдів доларів на полегшення наслідків пандемії, або близько 8,4% ВВП. Ці 8% також повинні бути еталоном для уряду України. Звичайно, Україна не має таких ресурсів, як постсоціалістичні держави. Наш уряд, швидше за все, буде шукати міжнародну допомогу, включаючи допомогу від МВФ. Але важливішим є те, що він готується створити сприятливі умови для нарощування виробництва після кризи та виділяє кошти на національні проекти розвитку з високою доданою вартістю. Таким чином, уряд повинен мати можливість реагувати на кризові реакції в аспекті довгострокової стратегії з процвітання країни.

Головною метою сучасної держави стосовно своїх громадян є виконання соціальної функції, надання пільг і захисту членам суспільства. Для цього

держава має у своєму розпорядженні необхідний обсяг фінансових ресурсів. Однак процеси реформування та побудови соціально орієнтованої економіки в Україні та світі загалом стикаються з багатьма гострими проблемами, головною з яких є відсутність у країні фінансових ресурсів для організації та забезпечення ефективних економічних перетворень, відсутності для бізнесу та пересічних громадян. Уряд і НБУ повинні бути постійно готовими до того, що нова ера глобальних потрясінь, у яку ввійшов світ, породить зовнішні потрясіння, від яких Україні потрібно захищатися [14]. 2020 р. занурило людство у глобальну епідемію, масову самоізоляцію та існування Інтернету, приніс обвал фінансових ринків, ціни на нафту та сильний удар по світовій економіці. Якщо глобальних протидій буде недостатньо, це перетвориться на рецесію та згодом – на депресію в багатьох країнах.

Короткострокові періоди відновлення на світових фінансових ринках не повинні породжувати ілюзій: світова економіка стикається з прірвою глобального колапсу та тектонічних зрушень у центрах світового лідерства. Пусковим механізмом, який спричинив лавину, став шок від розповсюдження коронавірусу в Китаї та його трансформація в пандемію, яка охопила Європу та США та вразила світові фінансові ринки. Сучасні світові події є драматичним показником того, що цей «контрольований хаос» вийшов за межі контрольованих меж. Уроки глобальної кризи 2008 р. були засвоєні недостатньо, і замість побудови надійних механізмів структурного захисту були вжиті часткові заходи та косметичні дії – широкомасштабне «закачування» грошей в економіку розвинених країн. Це не вирішило фундаментальних проблем, а лише замаскувало та поглибило їх.

І ось друга хвиля світової кризи, про яку аналітики так довго говорять, розпочалася зараз і обіцяє бути набагато глибшою за попередню. Центральні банки розвинених країн терміново та синхронно впроваджують пакети антикризових заходів – знижують процентні ставки та забезпечують економіку величезною ліквідністю. ФРС швидко насичує фінансову систему доларовою ліквідністю через канали репо та погашення казначейських векселів. По суті, було оголошено необмежену програму кількісного послаблення, яка є просто безпрецедентною порівняно з попередніми хвилями та всією історією ФРС.

Якщо структурні проблеми не будуть вирішені, економіки розвинених країн не зможуть розірвати пастку світової стагнації, що може посилити ризики відцентрових процесів в єврозоні та ЄС у цілому, а також зростання глобальної геополітичної напруженості [8]. Щоб зрозуміти цю другу фазу світової кризи, слід розглядати її як частину цілісного процесу глобального шторму, який посилюється та перетворюється на фінансове цунамі. Отже, Україні потрібно не лише вжити термінових заходів для захисту жит-

тя громадян від поширення пандемії на її території, а й підготуватися до систематичного протистояння з майбутніми глобальними потрясіннями та мати потужну стратегію й тактику економічного розвитку під час і після карантину.

Очевидно, що грошово-кредитна політика НБУ, а також політика банківського та валютного регулювання мають велике значення для функціонування економіки та опору зовнішнім шокам. Ураховуючи логіку глобальних процесів і необхідність об'єднати зусилля всіх країн для боротьби з пандемією, МВФ може забезпечити до 10 млрд доларів Україні як гуманітарну допомогу в контексті її боротьби з глобальною епідемією коронавірусу. Ця сума менше щоденного обсягу операцій ФРС із забезпечення доларової ліквідності. Як справедливо писав у своїй статті «Інтернаціоналізація кризи» лауреат Нобелівської премії Джозеф Стігліц, на глобальні виклики потрібно відповісти глобально, інакше весь світ, включаючи розвинені країни, зіткнеться із поглибленням системних ризиків. Тому ключові країни-кредитори повинні просити країни, що розвиваються, відкласти виплату своїх боргів та реструктуризувати їх. Дж. Стігліц цитує безсмертні слова Джона Донна: «Ніхто не є островом». Він додає: «Жодна країна не ізольована, як це чітко показала криза COVID-19. Ось чому міжнародна спільнота не повинна ховати голову в пісок» [12].

Перш за все, для досягнення сильного економічного зростання грошова влада повинна бути в руках України, а не іноземних гравців. Орієнтиром, потужним захистом від зовнішніх ризиків і ключовим важелем економічного успіху країни є її грошовий суверенітет. Грошово-кредитний суверенітет – це система виключних повноважень незалежності держави у сфері грошово-кредитної політики. При правильному використанні це настільки потужна зброя, що може перевершити потужність кількох армій у захисті економіки від зовнішніх потрясінь; а його ефективність у стимулюванні економічного зростання в разі перевищує всі транші МВФ, які були отримані або можуть бути отримані Україною. Не випадково у світі в різний час з різною інтенсивністю відбуваються валютні війни і в більш широкому розумінні – грошові війни, тобто боротьба глобальних гравців за контроль над грошовим суверенітетом країн. Ризики грошової війни проти держави можуть представляти реальну загрозу повної дестабілізації та руйнування її економічної системи. Цілями грошових війн, як правило, є отримання глобальними валютними гравцями великої суми спекулятивного прибутку через валютну кризу в слабких країнах. Світові портфельні інвестори отримують вигоди від завищених процентних ставок за державними борговими облігаціями або варіантів, пов'язаних зі зростанням ВВП; послаблення потенційного конкурента на світових ринках товарів і послуг

та отримання доступу до ринків дешевої сировини та робочої сили; посилення геополітичного впливу шляхом ослаблення країни та, у крайньому випадку, знищення її як цілісної суверенної держави. Тому успішні країни, усвідомлюючи ці ризики, докладають серйозних зусиль для захисту свого монетарного суверенітету та ефективного використання грошово-кредитної політики на благо національної економіки.

Незважаючи на величезне значення монетарної політики, незалежної від зовнішнього управління, для її використання в інтересах економічного розвитку та фінансової стабільності, в Україні проблема втрати грошового суверенітету державними органами навіть не стоїть на порядку денному. Цю ситуацію потрібно виправити. У чому полягає втрата грошового суверенітету України та чому вона заблокувала економічне зростання? Умови, викладені в Меморандумі МВФ з Україною (починаючи з програми EFF 1998 р.), як правило, включали суворі кількісні грошові обмеження. Результати дослідження щодо грошово-кредитного суверенітету та руйнівного впливу на економіку монетарних умов, закріплені в Меморандумі МВФ, невтішні. Зокрема, у 2015–2016 рр. грошово-кредитна політика НБУ через надмірне стиснення грошової маси на умовах МВФ стала додатковим фактором швидкого занепаду економіки. З 1 вересня 2016 р. жорсткі монетарні умови програми МВФ зберегли рецесивний сценарій на дні економічного спаду та заблокували можливості кредитування, включаючи експортне виробництво [2]. Насправді кількісні умови МВФ, викладені в Меморандумі, навіть не визначали режим таргетування інфляції (який був проголошений у суспільстві, критикований в експертному співтоваристві, але все ж дозволяв певну свободу дій з грошовою базою), але навіть набагато жорсткіший режим – режим націлювання на грошову базу та чисті внутрішні активи на надзвичайно низькому рівні, встановленому МВФ. Цей рівень категорично не дозволяв в умовах гострої кризи економічного спаду використовувати грошово-кредитну політику для відновлення кредитування, підтримки експорту, імпортозаміщення.

НБУ використовує не всі свої можливості, щоб терміново виправити ситуацію – негативний сценарій монетарної політики триває і сьогодні. Потрібно впорядкувати грошово-кредитну політику, а на переговорах з МВФ грошові заходи слід обґрунтувати на основі аналізу, щоб допомогти фінансувати потреби економіки для запобігання колапсу, підтримувати посткарантинне економічне зростання та забезпечувати фінансову стабільність.

Маючи в своєму арсеналі величезні важелі, правильне використання яких може принести економіці достатні фінансові ресурси, забезпечуючи при цьому цінову та фінансову стабільність, уряд повинен відновити грошовий суверенітет на основі інституційної

реформи Національного банку України та вносити систематичні зміни до норм НБУ. Також відсутність правових механізмів запобігання конфлікту інтересів у керівництва НБУ та відсутність громадського контролю за використанням грошей є великим недоліком правового поля України у сфері грошово-кредитної політики [1]. У розвинених країнах навіть підозра громадськості в конфлікті інтересів між фінансовими та грошово-кредитними регуляторами, які не можуть його спростувати, призводить до їх негайної відставки. В Україні, навпаки, конфлікт інтересів є постійною системною проблемою, що призводить до руйнівних наслідків для економіки [3]. Причиною цього є відсутність системи стримувань і противаг, необхідна прозорість і контроль з боку суспільства через ефективні цивілізовані інститути, а отже, і недосконала інституційна структура грошової влади, яка потребує змін. У світлі цього також стає зрозумілою хибність, здавалося б, привабливої пропозиції уряду про надання дешевих позик на 5–7–9% для бізнесу шляхом компенсації банкам цих ставок з державного бюджету. Замість того, щоб впорядкувати грошово-кредитну політику та відновити доступне кредитування в економіці, НБУ збільшує вартість грошей з державного бюджету (тобто грошей платників податків) певним банкам, щоб компенсувати їм високі процентні ставки за позиками [5].

ВИСНОВКИ

Грошово-кредитна політика НБУ подібна до політики більшості центральних банків інших країн. Національний банк останнім часом був обережним і прихильним до макроекономічної стабільності, відкидаючи можливість кількісного пом'якшення навіть під політичним тиском. Водночас, незважаючи на більший консерватизм порівняно з деякими центральними банками інших країн, що розвиваються, він підтримував фінансову систему та економіку країни за допомогою досить широкого кола інструментів. Під час поточного спаду український уряд може нарешті застосувати правильну монетарну політику (якщо забезпечить підтримку міжнародних організацій – насамперед МВФ), що відкритим двері для фінансування з інших джерел. Однак останні події є досить тривожними, а отримання чергового траншу від МВФ є сумнівним.

Відомо, що найбільше від наслідків коронавірусу потерпають саме країни, що розвиваються та з перехідною економікою. Про це свідчить зокрема той факт, що з початку нинішньої кризи саме ці країни пережили значний відтік капіталу. На жаль, українські домогосподарства та фірми не повинні очікувати великої підтримки від уряду. Безробіття, зумовлене нинішньою пандемією, матиме довгострокові наслідки для політичної картини світу.

Грошово-кредитна політика Національного банку залежатиме насамперед від розвитку ситуації з

поширенням COVID-19. У нинішній ситуації ставка дисконту в 6% спрямована на забезпечення балансу між досягненням помірної інфляції та стимулювання економіки. Однак якщо посиляться негативний вплив коронавірусу на внутрішній попит і ділову активність, НБУ буде готовий надати економіці додатковий поштовх для поживлення. Уряд повинен підготувати стратегію протидії економічному впливу коронавірусу. Ця стратегія має стосуватися монетарної політики – зниження ставки дисконтування, вливання додаткових коштів на ринок тощо. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Адамик Б. П. Центральний банк і грошово-кредитна політика : підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ : Кондор, 2011. 416 с
- Україна та МВФ: співробітництво у монетарній сфері в умовах виходу з кризи : науково-аналітична доповідь / за заг. ред. С. М. Аржевітіна. Київ : КНЕУ, 2017. 199 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197266641.pdf>
- Барановський О. І. Майнова безпека громадян: сутність та проблеми забезпечення. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. № 1. С. 158–183.
- Вовчак О. Д., Сенищ П. М., Мельник Т. В. Оцінювання впливу «очищення» банківської системи на показники діяльності банків України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 1. С. 16–25. URL: http://dspace.cibs.ubs.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1799/vovchak_purging_of_the_banking.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Сколотяний Ю. Анатолий Гальчинский: «В провалах экономической политики львиная доля вины НБУ» // ZN,UA. 25.03.2016. URL: https://zn.ua/macrolevel/anatoliy-galchinskiy-v-provalah-ekonomicheskoy-politiki-lvinaya-dolya-viny-nbu_.html
- Дзюблюк О. В. Грошово-кредитне регулювання у механізмі забезпечення макроекономічної стабілізації і ефективності функціонування банківської системи України : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 530 с.
- Дзюблюк О. В., Рудан В. Я. Окремі критичні аспекти оцінювання основних засад грошово-кредитної політики Національного банку України. *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27. № 3. С. 120–133. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1405/1151>
- Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України. Київ, 2012. 520 с. URL: http://dspace.cibs.ubs.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/781/Karcheva_Efficiency_of_functioning.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Махотаева М. Ю., Николаев М. А. Практика применения денежно-кредитных инструментов. *Деньги и кредит*. 2003. № 10. С. 31–36.
- Мишкін Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків. Київ : Основи, 1998. 963 с.
- Реверчук С. К., Дзямучич О. С., Сенищ П. М. Банківський сектор в економіці України (особливості та закономірності розвитку) : монографія. Львів : ВК «АРС», 2012. 320 с.
- Stiglitz J. E. The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future. N. Y., 2013. 560 p.
- Монетарна політика в Україні залежатиме від ситуації з коронавірусом – голова Нацбанку. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/money/monetarna-politika-v-ukrajini-bude-zalezhati-vid-situatsiji-z-koronavirusiv-glava-natsbanku-1516610.html>
- НБУ про п'ять основних висновків про безробіття, міграцію та коронакризу. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100018338-covid-19-nbu-pro-pyat-osnovnikh-visnovkiv-pro-bezrobittya-migratsiyu-ta-koronakrizu>

REFERENCES

- Adamyk, B. P. *Tsentralnyi bank i hroshovo-kredytna polityka* [Central Bank and Monetary Policy]. Kyiv: Kondor, 2011.
- Baranovskiy, O. I. "Mainova bezpeka hromadian: sutnist ta problemy zabezpechennia" [Property Security of Citizens: Substane and Problems]. *Finansovo-kredytna dialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 1 (2016): 158-183.
- Dziubliuk, O. V. *Hroshovo-kredytnye rehuliuвання u mekhanizmi zabezpechennia makroekonomichnoi stabilizatsii i efektyvnosti funktsionuvannia bankivskoi systemy Ukrainy* [Monetary Regulation in the Mechanism of Macroeconomic Stabilization and Efficiency of the Banking System of Ukraine]. Ternopil: TNEU, 2014.
- Dziubliuk, O. V., and Rudan, V. Ya. "Okremi krytychni aspekty otsiniuvannia osnovnykh zasad hroshovo-kredytnoi polityky Natsionalnoho banku Ukrainy" [Critical Aspects of the Evaluation of Money and Credit Policy Basic Principles of the National Bank of Ukraine]. *Ekonomichnyi analiz*. 2017. <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1405/1151>
- Karcheva, H. T. "Efektyvnist funktsionuvannia ta perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy" [Efficiency of Functioning and Prospects of Development of the Banking System of Ukraine]. Kyiv, 2012. http://dspace.cibs.ubs.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/781/Karcheva_Efficiency_of_functioning.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- "Monetarna polityka v Ukraini zalezhatyme vid sytuatsii z koronavirusom – holova Natsbanku" [Monetary Policy in Ukraine Will Depend on the Situation with the Coronavirus – the Head of the National Bank]. <https://gordonua.com/ukr/news/money/monetarna-politika-v-ukrajini-bude-zalezhati-vid-situatsiji-z-koronavirusiv-glava-natsbanku-1516610.html>
- Makhotayeva, M. Yu., and Nikolayev, M. A. "Praktika primeneniya denezhno-kreditnykh instrumentov" [The Practice of Using Monetary Instruments]. *Dengi i kredit*, no. 10 (2003): 31-36.
- Myshkin, F. S. *Ekonomika hroshei, bankivskoi spravy i finansovykh rynkiv* [Economics of Money, Banking and Financial Markets]. Kyiv: Osnovy, 1998.
- "NBU pro piat osnovnykh vysnovkiv pro bezrobittia, migratsiiu ta koronakryzu" [NBU on Five Main Conclusions on Unemployment, Migration and Coronary Crisis]. <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100018338-covid-19-nbu-pro-pyat-osnovnikh-visnovkiv-pro-bezrobittya-migratsiyu-ta-koronakrizu>

Reverchuk, S. K., Dziamulych, O. S., and Senyshch, P. M. *Bankivskiy sektor v ekonomitsi Ukrainy (osoblyvosti ta zakonimirost rozvytku)* [Banking Sector in the Economy of Ukraine (Features and Patterns of Development)]. Lviv: VK «ARS», 2012.

Skolotianyy, Yu. "Anatoliy Galchinsky: «V provalakh ekonomicheskoy politiki lvinaya dolya viny NBU»" [Anatoliy Galchinsky: "The Lion's Share of the NBU's Fault in the Failures of Economic Policy"]. ZN,UA. March 25, 2016. https://zn.ua/macrolevel/anatoliy-galchinsky-v-provalah-ekonomicheskoy-politiki-lvinaya-dolya-viny-nbu_.html

Stiglitz, J. E. *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. New York, 2013.

"Ukraina ta MVF: spivrobotnytstvo u monetarnii sferi v umovakh vykhodu z kryzy : naukovo-analitychna dopovid" [Ukraine and the IMF: Cooperation in the Monetary Sphere in the Exit from the Crisis: Scientific and Analytical Report]. Kyiv : KNEU, 2017. <https://core.ac.uk/download/pdf/197266641.pdf>

Vovchak, O. D., Senyshch, P. M., and Melnyk, T. V. "Ot-siniuvannia vplyvu «ochyshchennia» bankivskoi systemy na pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy" ["Purging" of the Banking System: Impact on the Key Performance Indicators of Ukrainian Banks]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*. 2019. http://dspace.cibs.ubs.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1799/vovchak_purging_of_the_banking.pdf?sequence=1&isAllowed=y

УДК 336.025
JEL: H22; H25; G38; L26

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: ЗБЕРЕГТИ МАЛИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ЛОКДАУНУ В УКРАЇНІ

©2020 РУДИК Н. В.

УДК 336.025
JEL: H22; H25; G38; L26

Рудик Н. В. Спрощена система оподаткування: зберегти малий бізнес в умовах локдауну в Україні

Значення малого бізнесу для економіки та необхідність його стимулювання в умовах локдауну залишається незмінною позицією як на рівні наукового співтовариства, так і на рівні державного управління. Ситуація з пандемією не тільки ускладнила умови функціонування суб'єктів малого та середнього бізнесу (далі – МСБ), але й підтвердила необхідність його підтримки як безальтернативної міри стабілізації рівня безробіття в країні, можливості ефективного функціонування та самозабезпечення на локальних рівнях бюджетної системи, а саме – місцевих бюджетів. Досліджено стан та умови функціонування МСБ, його значення у структурі доходів місцевих бюджетів. Визначено зміни в тенденціях обсягів та структури податкових надходжень місцевих бюджетів. Проаналізовано динаміку податкових надходжень до місцевих бюджетів з метою визначення бюджетоутворюючих податків. Систематизовано ключові фактори впливу на дохідну частину місцевих бюджетів: економічні, політико-правові, демографічні, соціально-культурні. Акцентовано увагу на сучасних тенденціях функціонування МСБ, фінансових відносинах між державою на рівні місцевих бюджетів та суб'єктами господарювання МСБ. Проведено аналіз виконання планів та планового завдання податкових надходжень до місцевих бюджетів і встановлено значення малого бізнесу в структурі реалізації продукції. Визначено динаміку фінансових результатів до оподаткування малих підприємств, що обґрунтовує їх вищу продуктивність та маневреність в умовах нестабільності. Дослідження залежності між рівнем податкових надходжень до місцевих бюджетів від єдиного податку та продуктивністю праці малих підприємств і фізичних осіб – підприємців доводить позиції автора щодо необхідності використання спрощеної системи оподаткування як заходу збереження життєздатності малого бізнесу в умовах локдауну з метою стабілізації економіки на локальному рівні. Значення МСБ у структурі зайнятості в розрізі підприємств за їх розмірами доводить необхідність стимулювання підприємництва в умовах глобальної нестабільності.

Ключові слова: малий і середній бізнес (МСБ), спрощена система оподаткування, єдиний податок, місцеві бюджети, державна підтримка.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-361-370>

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 16.

Рудик Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: Nataly_Rudyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4367-0392>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/P-8708-2018>

UDC 336.025
JEL: H22; H25; G38; L26

Rudyk N. V. Simplified Taxation System: To Save the Small Business in Lockdown Conditions in Ukraine

The value of small business for the economy and the need to stimulate it in lockdown conditions remains an unchanged position both at the level of the scientific community and at the level of public administration. The situation with the pandemic not only complicated the conditions of functioning of small and medium-sized businesses (hereinafter referred to as SMEs), but also justified the need for its support as a non-alternative measure for stabilization of the unemployment rate in the country, the possibility of effective operation and self-reliance at local levels of the budget system, specially, local budgets. The status and conditions of SME functioning, its importance in the structure of local budget revenues are researched. Changes in the tendencies as to the volumes and structure of tax revenues of local budgets are defined. The dynamics of tax revenues to local budgets is analyzed in order to determine the budget-forming taxes. The key factors of influence on the revenue part of local budgets are systematized as follows: economic, political and legal, demographic, socio-cultural. The emphasis is placed on modern trends in the functioning of SMEs, financial relations between the State at the level of local budgets and SME entities. The analysis of the implementation of plans and the planned task of tax revenues to local budgets is carried out and the value of small businesses in the structure of sales of products is determined. The dynamics of financial results before taxation of small enterprises is determined, which substantiates their higher productivity and manuevere